

KAUHAVA (ALAHÄRMÄ)

0816 VANHA KÄRÄJÄTALO

Rakennukset Käräjätalo, 1847
ja rakennusaika

Osoite Käräjätie 1

Kiinteistö 233-411-4-16

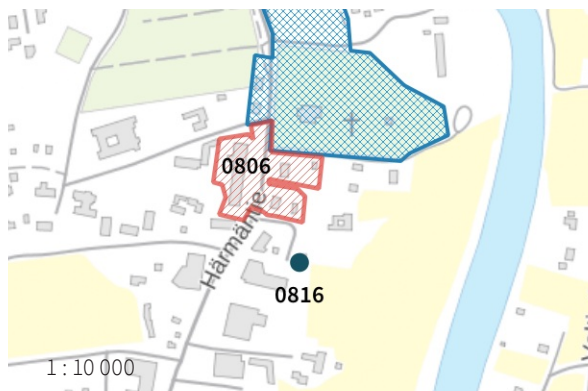
Suunnittelija

Käyttötarkoitus Kulttuuripalvelut, ent. käräjätalo

Maisema

Taajaman liikekeskus

Kohde sijaitsee Alahärmän tiiviikhölla keskusalueella. Aluetta rajaa itäpuolelta Lapuanjoki sekä viljelysmaat ja länsipuolelta metsäalueet. RKY-alueeseen kuuluva Alahärmän kirkko sijaitsee kohteesta runsaat 100 metriä pohjoiseen. Muut lähiympäristön rakennukset ovat lähinnä pieniä liikerakennuksia. Käräjätalo on hieman syrjässä pääkadulta, Härmäkadulta, jolle uudisrakennukset peittävät näkyvyyttä.

pistekohde

Rakennusperintö

Rakennus edustaa empirearkkitehtuuria. Se on hirsirunkoinen, L-mallinen ja puolitoista kerrosta korkea. Julkisivuissa on vaakalaudoitus, joiden maalipinta on 1900-luvun alussa ollut kaksivärinen: 1. kerroksen osalta punainen ja yläkerroksesta valkoinen.¹

Historia

Perimätiedon mukaan rakennus on siirretty paikalle kaupungista, mikä selittää talon korttelin mukaan taitetun muodon. Aiemmasta sijainnista ei ole jäänyt tarkempaa tietoa. Talo on ollut Alaviitala-suvun omistuksessa ja toiminut 1800-luvun lopussa oikeudenjako- ja kokoontumistilana. Alun perin pihan vastakkaisella puolella sijaitsi samoihin aikoihin rakennettu keuhkatie, jonka kanssa käräjätalo muodosti parin. Kievari kuitenkin purettiin 1970-luvulla. Pihan pohjoispuolella on sijainnut piharakennuksia, joissa toimi luultavasti myös vankiselli.¹

Rakennus jäi hiljalleen tyhjilleen vuodesta 1968 alkaen, kun rakennuksen viimeinen isäntä menehtyi.¹ Härmä-seura osti rakennuksen vuonna 2018 ja aloitti kohteen kunnostuksen samana vuonna. Seura suunnittelee rakennukseen esimerkiksi häjylysmuseota.²

Arvotyypit

Hallintohistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Taajamakuullinen

¹ Myllynkoski, Sanni: Alaviitalan käräjätalon historiaa. Härmän Joulu 2019, 28–29.

² Tyni, Matti: Alaviitalan käräjätalo häjylysmuseoksi? Ilkka Pohjolainen 11.05.2019.

LAPUA

1216 KARHUMÄEN OPISTO

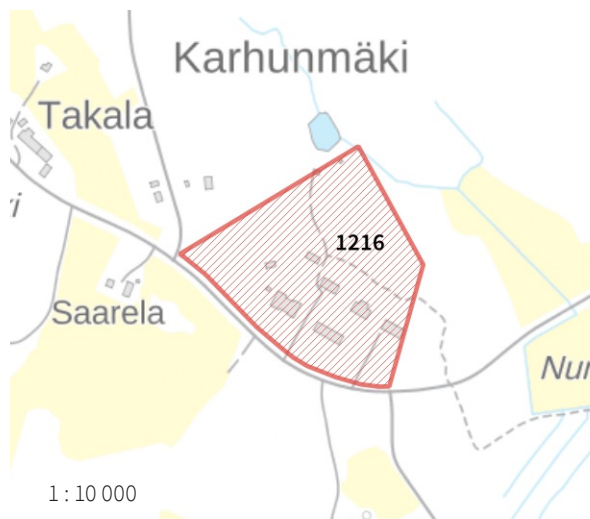
Maisema

Metsä- ja viljelymaisema

Pihapiiriä rajaa havupuumetsä, joka länteen päin kulkiessa avautuu viljelysmaiksi. Pihapiiriin kuuluu päärakennuksen lisäksi neljä vaatimattomampaa satulakattoista puurakennusta. Tonttia rajaa Karhunmäntielle päin kivinen aita.

Rakennusperintö

Päärakennus on puurunkoinen ja perustukset ovat luonnonkivistä. Julkisivuissa on vaaleankeltainen vaakapanelointi, vuorilaudat ja ikkunanpielet ovat valkoiset. Katto on aumattu mansardikatto, jossa kattolyhtyjä. Saumattu punainen peltikate on uusittu äskettäin. Karhunmäntielle avautuva pohjoisjulkisivu on aukotukseltaan vaikuttavin. Korkeimmat ikkunat ovat kuusiruutuisia. Eteläjulkisivun sommittelu on leikittelevämpää ja ikkunoita on useaa eri kokoa.

Piharakennuksissa on päärakennuksen tavoin vaaleankeltainen puuverhous, mutta massoitteeltaan rakennukset ovat yksinkertaisempia. Näiden lisäksi pihapiiriin kuuluu hirsirunkoinen luhtiaitta sekä uudempiä rakennuksia.

Historia¹

Kohde rakennettiin heränneishenkiseksi kansanopistoksi eli körttiopistoksi. Ajatus opistosta syntyi jo 1890-luvulla, mutta rakennuspäätös syntyi vasta 1912. Paikka valikoitui sen luonnonkauneuden sekä historiallisen taustan takia. Karhunmäntietiehen liittyi taru Tohnin kirkkotiestä ja reittiä olivat kulkeneet sotaherrat ja kuninkaat matkatessaan.

Opisto rakennettiin lahjoitusvaroin talkootyöllä. Oppilaita otettiin vuosittain noin sata ja hakijoita oli alkuvuosina miltei kaksinkertainen määrä. Karhunmäen opiston jälkeen vastaavia heränneisopistoja on rakennettu seitsemän ympäri maata.

Opetustoiminta jatkui Karhunmäellä vuoteen 1988 asti, jolloin toiminta siirtyi uusiin tiloihin Lapuan keskusta.

Arvotyypit

Sivistyshistoriallinen

Rakennustekninen; Arkkitehtoninen

Maisemakuvallinen

LAPUA

1216 KARHUMÄEN OPISTO

Kohteet

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija, osoite, kiinteistö

- 01 Päärakennus, 1914
 - Karhunmäentie 923, 408-404-24-60
- 02 Väinölä, 1914?
 - Karhunmäentie 923, 408-404-24-60
- 03 Jaakkola, 1940-luku? (verhous 1970-luku?)
 - Karhunmäentie 923, 408-404-24-60
- 04 Aitta, 1914?
 - Karhunmäentie 923, 408-404-24-60

SEINÄJOKI (NURMO)

1341 NURMON JOKIVARSI

Maisema

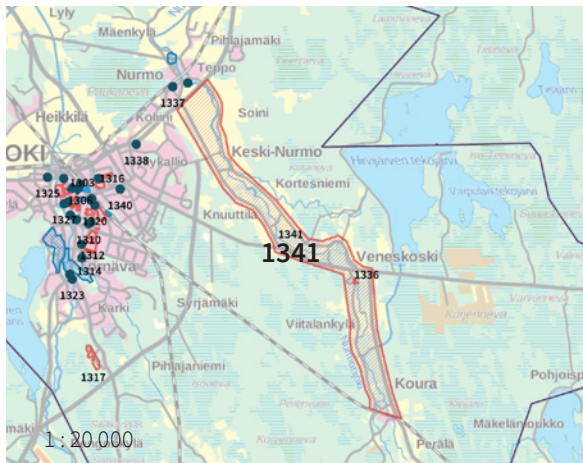
Viljelysmaiden ympäröimä väljä nauhakylä

Tasaiset laajat viljelymaat tuovat alueelle pitkiä näkymiä. Jokivarren ympäristö on hieman kumpareisempaa, sillä maa painuu alemmas kohdissa, joissa jokeen liittyy sivu-uomia. Rakennukset sijaitsevat lähinnä peltoalueiden reunamilla ja joen töyräillä tulvien ulottumattomissa. Isokoskientien varrella on nauhamaista asutusta.¹ Viitalantiellä ja Kourantiellä peltomaat vaihtuvat pääosin metsään, jolloin näkymät ovat huomattavasti lyhyempiä.

Rakennusperintö

Nurmon jokivarren asutusta on inventoitu osittain Kirsi Niukon Etelä-Pohjanmaan maakunnallisessa rakennusinventoinnissa 2016-2017. Nyt aluerajausta laajennettu ja nostettu uusia kohteita mukaan.

1 Seinäjoen kaupunki: Nurmon keskustan osayleiskaavan selostus 2020, 9, 12.

Ajallisesti kerroksellinen rakennuskanta ulottuu 1700-luvulta tähän päivään. Perinteisiä rakennuksia on harvakseltaan ja painotus on siirtynyt tai siirtymässä uudisrakentamiseen.²

Historia

Vakituinen asutus ja viljelyskulttuuri ovat siirtyneet Nurmon jokilaaksoon Lapualta 1500-luvun alussa. Nurmo ja Lapua kuuluivat hallinnollisesti yhteen ja Nurmonjoen varsi on ollut tärkeä reitti vuoteen 1765 asti. Varhaisin asutus on keskittynyt jokivarteen pohjoisesta Lapuan rajalta Hipistä etelään Knuutilaan. Talot ovat olleet pääasiassa yksitälaloja ja ovat saattaneet alun perin sijaita lähempänä jokiuomaa.

Maanviljelyn uudisraivaus on jatkunut 1950-luvulle ja viljely alueella jatkuu edelleen. Maatalouden tehostuminen on muuttanut maisemaa varsinkin 1900-luvun lopulla, kun pienet ladot on korvattu miltei kokonaan suurilla karjatiloihin, siiloille ja konehalleille.³

Arvotyypit

Asutushistoriallinen

Arkkitehtoninen; Rakennustekninen

Maisemakuvallinen

2 Seinäjoen kaupunki: Nurmon keskustan osayleiskaavan selostus 2020 13.

3 Seinäjoen kaupunki: Nurmon keskustan osayleiskaavan selostus 2020, 16, 29.

01

01

SEINÄJOKI (NURMO)

1341 NURMON JOKIVARSI

Kohteet

Nimi, valmistumisvuosi, suunnittelija, osoite, kiinteistö

- 01 Latvakalistaja, n. 1790
 - Kalistajantie 92, 743-404-11-111
 - Rakennus on alaspäin kapeneva ja oli alun perin yksikerroksinen. Korotus kaksikerroksiseksi tehtiin n. 1870-luvulla. Rakennus sijaitsee alkuperäisellä paikallaan. (Kioski, rakennus 14874 asuinrakennus)
- 02 Yliluukko, koottu uudelleen n. 1912
 - Isokoskentie 52, 743-404-9-2
 - Talo on purettu ja koottu uudelleen perimätiedon mukaan vuonna 1912. Idänpuoleiset kamarit ovat luultavasti rakennettu myöhemmin. Rakennuksessa on toiminut Nurmon ensimmäinen kansakoulu vuosien 1884–1885 ajan. (Kioski, rakennus 14868 asuinrakennus)
- 03 Soini (Ryssy), 1800-luku
 - Isokoskentie 204, 743-404-13-92
 - Peruskorjattu 1980-luvulla (Nurmon kulttuuriympäristöselvitys 2015, 26.)
- 04 Uusitalo, 1920
 - Isokoskentie 295, 743-404-14-154
 - Hirsirunkoinen rakennus, jonka kattomalli ja yksityiskohdat ovat alueelle poikkeavat, niissä luultavasti vaikutteita Amerikasta. (Kioski, kohde 203731 003 Uusitalo)

aluekohde

- 05 Rintämäki, 1930–1932
 - Isokoskentie 1041, 743-410-3-102
 - Lautaverhous uusittu ja kaksi umpikuistia lisätty jälkikäteen. (Kioski, kohde 203697 024 Rintämäki)
- 06 Laakso, 1930–1940-luvulta
 - Viitalantie 61, 743-409-5-58
 - Rakennuksessa klassistisia ja funktionalistisia piirteitä, kuten julkisivupinnasta ulosvedetyt 1–3 ruutuiset ikkunat, päätyjen ns. kissanpenkit ja ympäräystään kerroksellinen vuoraus. (Kioski, kohde 203695 025 Laakso)
- 07 Ranta, n. 1899
 - Kourantie 538, 743-404-3-327
 - Keskiosaltaan hirsirunkoinen ja muutoin rankarakenteinen. Rakennusta on korotettu 1947. (Kioski, kohde 203847 104 Ranta)

SEINÄJOKI (NURMO)

1342 NURMON PAPPILA

Rakennukset Pappila 1894, luhtiaitta 1767, kivikel-
ja rakennusaika lari 1824, piharakennus 1950-luku

Osoite Ojelmistontie 7

Kiinteistö 743-404-21-77

Suunnittelija kirkkoherra B. J. Söderman

Käyttötarkoitus Pappila

Maisema

Viljelymaisema

Tonttia rajaa Nurmojoki pohjois- ja itäpuolelta. Nurmon keskusta sijaitsee noin 500 metriä kohteesta länteen. Itään ja etelään avautuvat alavat viljelysmaat. Pappilaa ympäröi kaunis puustoinen puutarha.

Rakennusperintö¹

Puolitoista kerrosta korkea pappila on koottu lyhyt-nurkkaisista hirsistä lohkokivien päälle. Julkisivu-
laudoitu on pystyhelmiponttipaneelia sekä vaa-
kaponttipaneelia. Julkisivut ovat maalattu keltaisella,
listoitukset ovat valkoiset ja ovet vaalean ruskeat.
Vesikate on konesaumatusta pellistä. Erityispiirteitä

ovat kauniisti veistetyt kattoruolien päät sekä lasikuist-
tin alkuperäiset koristeelliset ikkunat.

Pappilaan lisättiin 1950-luvulla öljykeskuslämmitys,
viemäröinti ja vesijohdot. Vuonna 1985 rakennus kun-
nostettiin perusteellisesti; sisäpuolelle lisättiin lämmö-
neristystä, lattiat ja ikkunat uusittiin sekä öljylämmitys
vaihdettiin suoraan sähkölämmitykseen. Lisäksi
tilajakoa muutettiin laajentamalla keittiötä, muutta-
malla yksi makuuhuone saunasastoksi ja vaihtamalla
kellarin lämpökeskushuone varastoksi.

Historia¹

Rakennuspaikalla sijaitsi jo aiemmin pappila, joka
siirrettiin Ylijoelle kansakouluksi 1898. Uusi pappila
rakennettiin edellisen viereen etelä-pohjoissuuntaises-
ti, kun taas vanhempi pappila sijaitsi itä-länsisuuntais-
esti. Uusi pappila on aiempaa kookkaampi ja lukeutui
suuriin pappiloihin. Pappilan suunnittelija kirkkoherra
Söderman toimi myös rakennusmestarina ja työn
valvojana.

Pihapiiriin on kuulunut tuohi- ja malkakattoinen renki-
tupa, joka pappilan ja luhtiaitan kanssa muodosti sisä-
eli miespihan. Taaempänä oli karjapiha, jota ympäröi
navetta, liiteri, vilja-aitat, sikala ja kanala. Piharaken-
nuksista ainoastaan luhtiaitta on säilynyt.

Arvotyypit

Kirkkohistoriallinen

Rakennustekninen; Arkkitehtoninen

Taajamakuullinen

1 Kioski: Kohteet 14838 pappila ja 18118 Ojelmistontie 7
Ojelmisto.

SEINÄJOKI (ILMAJOKI)

1343 KOULURANTA (ENT. LEHTIMÄENKYLÄN KYLÄKOULU)

Rakennukset Päärakennus ja ulkorakennus 1920
ja rakennusaika

Osoite Seinäjoentie 1247

Kiinteistö 743-405-5-216

Suunnittelija

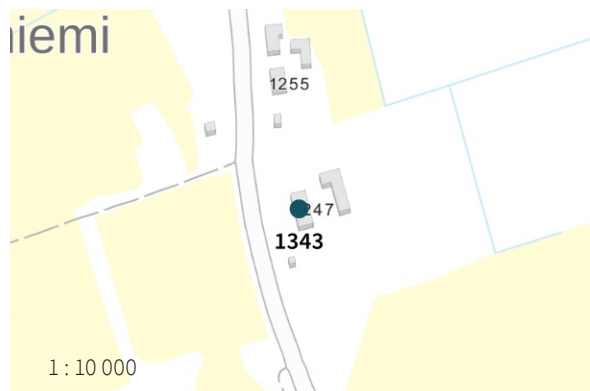
Käyttötarkoitus Asuinrakennus

Maisema

Metsä- ja viljelymaisema

Seinäjoentien varrella on väljältä nauhamaista asutusta. Pihapiirin välillä on viljelymaita sekä pieniä metsäalueita.

Koulurannan tonttia rajaa tien puolella matala kivinen aita. Rakennuksia tontilla on kaksi: päärakennus ja pitkä matalampi piharakennus. Päärakennus sijaitsee näkyvällä paikalla pitkä sivu tien suuntaisesti. Piharakennus sijaitsee päärakennuksen takana pihan toisella puolella.

Rakennusperintö¹

Hirsirunkoinen päärakennus on puolitoistakerroksinen ja perustettu lohkokiville. Rakennuksen ulkoasu on pysynyt alkuperäisenä. Enimmäkseen pystyrimalau-doituissa julkisivuissa on kansallisromanttisia valkoisia koristeluja erityisesti ikkunoiden yläpuolella ja harja-päädyissä. Nurkissa on valkoinen vaakavuorilaudoitus

Kummassakin kerroksessa on sijainnut yksi luokka-huone ja lisäksi pohjoispäädyssä on ollut opettajan asunto. Päädyissä on 1. kerroksessa korkeat kuusiruutuiset ikkunat luokahuoneen ja yhtä korkeat neli-ruutuiset ristikarmilliset ikkunat opettajan asunnon puolella. Opettajan päädyn ikkunoissa on lisäksi koristeelliset otsalaudat. Päätykolmioissa on myös suuret neliruutuiset ikkunat sekä koristelistoitus.

Historia¹

Kohde rakennettiin alun perin Lehtimäen kyläkouluksi 1920. Matti Ranta, Rannan tilan isäntä, lahjoitti koulun rakennuspaikan. Koulutoiminta jatkui vuoteen 1958 asti, jonka jälkeen rakennus siirtyi yksityiseen asuin-käyttöön.

Ulkorakennuksessa sijaitsi kouluaikoina keittola, käymälät, saunatilat, puori, navetta ja puulato.

Arvotyypit

Sivistyshistoriallinen

Rakennustekninen; Arkkitehtoninen

Maisemakuvallinen

¹ Honkakylän, Ristimäen ja Lehtimäen kylän osayleiskaavan kulttuuriympäristöselvitys 2013, 25.

